

Josep Pla, última parada

Text > AGNÈS VALENTÍ I POU

Al voltant dels anys setanta i en una edat que ell mateix qualificava d'es-candalosa, el Motel Empordà es va convertir per a Josep Pla en aixopluc físic i anímic habitual. Aquesta confortabilitat de cos i d'esperit, la hi proporcionaven les exquisideses dels fogons del restaurant, però sobretot les tertúlies i atencions del seu propietari i amic Josep Mercader, que amb bon criteri va disposar que Josep Valls (Sant Feliu de Pallerols, 1944), gerent de l'hotel, en fos l'acompanyant, el xofer i el contrapunt dialèctic. Conscient de la vàlua d'aquell tresor vivencial i fent ús d'una memòria prodigiosa, Valls va saber recollir periòdicament, com un amanuense nocturn, gran part de les anècdotes i parlaments d'un Pla que, tot i estar més a prop del declivi que de la plenitud, deixava que els altres «guiessin l'automòbil», mentre ell pogués conduir la conversa.

Aquest 2020, l'Editorial Gavarres ha volgut incloure aquells apunts en un volum de la col·lecció «El Caliu de la Memòria» amb el nom d'*Històries de Pla*, estructurat en forma de diari intermitent i enriquit amb un estol de fotografies que contextualitzen l'època i els personatges que Pla freqüentava. El lector s'equivocaria si en aquest llibre hi busqués només la ploma resplendent i el discurs esmerilat de la prosa planiana, perquè la seva singularitat

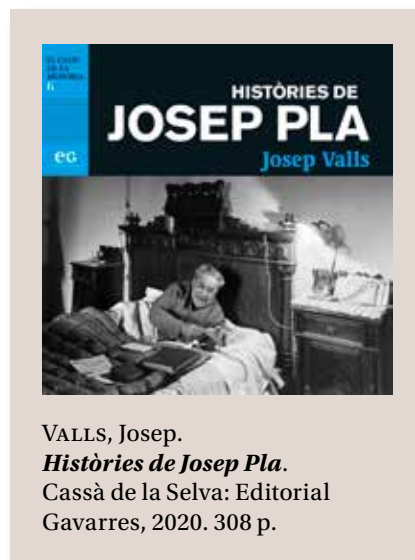
és, precisament, el registre oral, la veu personificada i l'expressió de l'escriptor. Josep Valls, com a testimoni presencial, reproduceix fil per randa el material discursiu d'un Pla provecte però prou lúcid encara, a qui no li manca el nervi ni els recursos oratoris, de vegades ordenats, incisius, fins i tot reiterats i de vegades erràtics i desconcertants. Ens explica l'autor que, com assegurava el pintor Josep Martinell, Pla molt sovint «feia el Pla». Això era: sentenciar, polemitzar, provocar i fins i tot contradir-se. Tot plegat, servit amb una gestualitat espontània i un reguitzell de croses planianes que vitalitzaven els monòlegs i els diàlegs proveint-los d'aquella espurna que el caracteritzava. Així era i així queda ben palès en aquest llibre.

Si bé és cert que la majoria de les dissertacions giren entorn de l'univers de Pla (la política, l'art, la literatura, la gastronomia, els diners, les dones, els viatges... el país!) i que algunes opinions de l'escriptor, vistes amb la perspectiva actual, fàcilment poden suscitar coïssors, Valls brunyeix el relat de manera que els estirabots s'esmoreeixen amb l'enorme bagatge cultural i testimonial de Pla, i amb naturalitat, atenua les petites baixeses d'un home que brandant entre l'emoció i la irreverència, tan aviat plorava a llàgrima viva recitant la *Divina Comèdia* com espantava la con-

cional, seguint una línia que l'autor ja havia encetat a *Els nois* (2014).

Dedueixo que per tal de donar forma a aquest magma volcànic (per la violència, per la carnalitat, pel material heterogeni), Toni Sala ha estructurat el llibre en tres parts i ens ha explicat la història amb quatre veus: les d'Èlia i Teresa, dues relacions del protagonista després de l'assassinat; la de Mercury, un ex-company de presó; i la del mateix Albert Jordi (que, per cert, és un llibreter culte i gairebé refinat). Havia de ser una novel·la polièdrica, amb diversos enfocaments, amb contradiccions, perquè no persegueix mai la versemblança narrativa, ni la crònica d'uns fets, ni el retrat

psicològic d'un assassí, sinó que vol furgar més enllà, fins a tocar la nafra o, si es vol, fins al moll de l'os. El gran encert de *Persecució*, fins i tot amb els seus excessos, és que es mou hàbilment entre el pla real i el pla mental, entre el deliri i la reflexió filosòfica, entre el paisatge oníric i el realisme més robust, precisament perquè vol explorar tots els límits, per incòmodes o costeruts que siguin, per insondables o tenebrosos que ens semblin. I tot plegat només es pot assolir amb una convicció literària molt sòlida, és a dir, amb aquella rara mescla de gosadia i sensatesa, d'humilitat i ambició, que es forja en la consciència del llenyatge i el seu paper revelador.

VALLS, Josep.
Histories de Josep Pla.
Cassà de la Selva: Editorial
Gavarres, 2020. 308 p.

currència fent mitges botifarres amb el braç. En el fragor de les converses, Josep Valls és el receptor pacient, a voltes irònic i distant, a voltes encuriós i actiu. Sobre el paper, no pretén teixir cap panegíric, ni tampoc pren posició, sinó que la seva comesa, finalment, consisteix a trobar l'equilibri entre el to col·loquial i el to literari, injectant dosis mesurades de petites proses tan lluminoses com les del mestre. I a fe que ho aconsegueix.

SALA, Toni. *Persecució*.
Barcelona: L'Altra Editorial,
2019. 338 p.